

Vývoj v slovenskom zahraničí počas posledných dvadsať rokov čoraz dôraznejšie nastoľuje potrebu dôkladného prehodnotenia doterajšieho prístupu relevantných orgánov a inštitúcií Slovenskej republiky k Slovákom žijúcim v zahraničí (k osobám hlásiacim sa k slovenskému pôvodu). Prax ukazuje, že parametre politiky Slovenskej republiky vo vzťahu k „zahraničným Slovákom“ už dávno nezodpovedajú reálnym podmienkam a s nimi súvisiacim potrebám a požiadavkám slovenskej diaspóry, najmä tých Slovákov, ktorí žijú a pôsobia na „Západe“.

Nezohľadňovanie legitímnych potrieb a požiadaviek (výber pozri dole) pociťujú vo svojom živote a spoločenskom postavení nielen príslušníci skorších emigračných vln a ich potomkovia, ale aj občania Slovenskej republiky z novodobých migračných prúdov, smerujúcich prevažne do štátov západnej Európy a zámoria.

Dôsledky dlhodobého neriešenia už dávno známych problémov sa prejavujú o. i. aj v dramatickom poklese počtu osôb, ktoré sa v zahraničí hlásia k slovenskému pôvodu (v r. 1990/1991 ich bolo zhruba 2,5 mil., v r. 2010/2011 už ani nie 1 mil.). Tento alarmujúci vývoj ostáva zo strany relevantných orgánov a inštitúcií SR dlhodobo nepovšimnutý. Preto sa netreba čudovať, že zo slovenskej strany sa doteraz nepodnikli žiadne kroky, ktoré by pokračujúci pokles počtu Slovákov žijúcich v zahraničí aspoň pribrzdili a prípadne zastavili. O revitalizácii slovenskej pospolitosti v zahraničí sa za daných podmienok nedá ani len snívať.

Príznačným pre ľahostajno-nevšímavý prístup k tejto nadmieru naliehavej skutočnosti je spôsob, akým sa *Koncepcia štátnej politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí do roku 2015* (ďalej *Koncepcia* – pozn. red.) snaží tento problém obísť. Ako príklad postačí uviesť z textu *Koncepcie* údaj o počte Slovákov žijúcich v zahraničí v roku 2007, keď bola predložená na schválenie do NR SR. Napriek vtedy už všeobecne známym výsledkom sčítania obyvateľstva v USA (v r. 2000) a v Českej republike (v r. 2001), kde žijú najpočetnejšie slovenské komunity (celkový pokles oproti r. 1990/91 o viac ako 1,3 mil.) sa pri stanovení cieľov a rámcových podmienok v *Koncepcii* vychádzalo z absolútne nerealistických 2,25 mil. Slovákov žijúcich v zahraničí. Ako môže celá *Koncepcia* stáť na pevných základoch, keď sa vychodiskové parametre nekryjú s realitou (ako je to v prípade nesprávnych údajov o počte osôb, ktoré sa v zahraničí hlásia k slovenskému pôvodu)?

Objektívna analýza (pre mnohých) neuspokojivého stavu v slovenskej diaspóre ukazuje, že hlavnou príčinou kritickej situácie a najväčšiu prekážku na ceste k náprave predstavujú legislatívne nedostatky obsiahnuté v *Koncepcii* v *stati Obsahové zameranie Koncepcie... do r. 2015*. Je nastavené tak, že sú prednostne zohľadňované potreby a požiadavky slovenských komunít zo strednej a juhovýchodnej Európy. Uprednostňovanie týchto komunít sa najvýraznejšie prejavuje v každoročnom procese rozdeľovania dotácií. Štatistické vyhodnotenie výšky pridelených finančných prostriedkov v závislosti od štátov/regiónov v rokoch 2006 – 2012 dokazuje, že kra-

Posledné dva októbrové dni sa konala v Bratislave Stála konferencia Slovenská republika a Slováci žijúci v zahraničí 2012. Prišlo na ňu 89 krajanov usadených v 21 štátoch na štyroch kontinentoch sveta. Na jej okraj možno konštatovať, že od posledného stretnutia krajanov pred dvoma rokmi sa v obsahu podujatia nič podstatné nezmenilo. Namiesto vedeckého fóra (ako by sa od konferencie zákonite malo očakávať) boli vystúpenia účastníkov najmä spomienkové, konštatujúce predchádzajúcu činnosť a predkladajúce požiadavky smerom k organizátorovi (Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí – ÚSZZ) a štátu. Na redakciu časopisu sa obrátil Dušan Klimo (predseda Slovensko-nemeckej únie, prvý predseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí a zakladajúci člen Únie Slovákov v zahraničí) s ponukou publikovať text svojho príspevku, ktorý nemohol predniesť na konferencii v plnom znení. Nazval ho **K potrebe aktualizácie Koncepcie štátnej politiky starostlivosti o Slovákov žijúcich v zahraničí do roku 2015 a v jeho úvode tlmočí názor viacerých účastníkov, že „vedenie konferencie nevyužilo jedinečnú príležitosť na slobodný prejav mienky, otvorený dialóg a odbornú diskusiu“.**

janské organizácie zo štátov strednej, východnej a južnej Európy získali v priemere 75 % z celkovej sumy. Zvyšok „slovenského sveta“ (západná Európa, Severná a Južná Amerika, Blízky východ, južná Afrika a Austrália) sa musel uspokojiť s 25 % z celkového objemu. Uvedené čísla dokumentujú zjavnú, roky pretrvávajúcu nevyváženosť pri rozdeľovaní dotácií pre slovenské zahraničie. Bolo by však nespravodlivé, keby sa ÚSZZ podsúvalo zá-

merné uprednostňovanie spolkov zo strednej a juhovýchodnej Európy na úkor „Západu“. ÚSZZ je pri plnení svojich úloh viazaný o. i. aj ustanoveniami z *Koncepcie*, čím sú rozsah a efektívnosť jeho pôsobenia značne zúžené.

Pri hľadaní riešení problémov a východísk smerujúcich k zvýšeniu vzájomnej dôvery a porozumenia medzi slovenským zahraničím a Slovenskou republikou je v prvom rade potrebné dohodnúť sa na témach a tematických

okruhoch zásadného významu (priority), ako aj na jasných, nespochybniteľných „pravidlách hry“. Uvádžam niekoľko návrhov na diskusiu: Konceptia v súčasnej podobe je nadmieru rozsiahla, komplikovaná a možu sa v nej vyznať len špecialisti zo Slovenska. Prínosom by bola jej „zošthlená“ verzia v podobe praktickej príručky, zrozumiteľnej aj laickej verejnosti, teda aj Slovákom v zahraničí.

Nová Konceptia (na konkrétne nasledujúce obdobie – pozn. red.) by už nemala mať podobu dogmy, ale jej „duch“, obsah a forma by mali pružne reagovať na potreby a požiadavky aktuálnych procesov v slovenskej diaspóre.

Vypracovanie novej Konceptie by malo byť zverené do rúk takým odborníkom zo Slovenska, ktorí by boli otvorení aj nekonvenčným myšlienkam, nebránili by sa spolupráci so zá-

Zákon č. 474/2005 Z. z. o Slovákoch žijúcich v zahraničí je potrebné v spolupráci so zástupcami slovenského zahraničia čo najskôr novelizovať.

Treba čo najskôr podniknúť kroky/prijat' rámcové opatrenia s cieľom zastaviť dramatický pokles počtu osôb hlásiacich sa v zahraničí k slovenskému pôvodu.

Výber zo zoznamu základných požiadaviek Slovákov zo zahraničia:

1. Zriadenie stálej komisie pre Slovákov žijúcich v zahraničí (SvZ) pri Výbore pre zahraničné veci NR SR, kde by SvZ mali trvalé zastúpenie.

V relevantných výboroch NR SR by SvZ mali status pozorovateľa s hlasom poradným.

2. Novelizácia zákona č. 474/2005 Z. z. o Slo-

osobe, ktorá má aspoň jedného predka slovenského pôvodu (bez ohľadu na počet predchádzajúcich generácií alebo dĺžku pobytu na území Slovenska (Lex sanguinis).

4. Vytvorenie legislatívneho rámca a zabezpečenie finančných prostriedkov na právnu ochranu slovenských rodín, detí a mládeže v zahraničí.

5. Vytvorenie legislatívneho rámca a zabezpečenie finančných prostriedkov za účelom podpory škôl s vyučovacím jazykom slovenským a vzdelávacích centier v zahraničí.

6. Navýšenie finančných prostriedkov v dotačnom systéme pre SvZ na minimálne takú úroveň, ako dostávajú menšiny na Slovensku (v r. 2012 – 4,5 mil. eur).

7. Vytvorenie legislatívneho rámca a zabezpečenie finančných prostriedkov za účelom podpory duchovnej starostlivosti o SvZ.

ku krajskej konferencii

stupcami slovenského zahraničia a ktorí by v prvom rade hľadali spôsoby riešenia problémov, na rozdiel od zaužívanej praxe, keď sa prioritne uvádzajú dôvody, prečo sa problémy nedajú riešiť.

Nejasnosti v interpretácii niektorých častí Konceptie by mohlo pomôcť odstrániť jednoznačné stanovisko vlády SR, resp. NR SR, zvlášť ohľadom kladenia dôrazu na objektivitu a vyváženosť, prípadne váhu záujmu pri posudzovaní slovenských komunít v zahraničí.

váchoch žijúcich v zahraničí za pripomienkovej a dohliadajúcej účasti zástupcov SvZ počas celého procesu novelizácie.

ÚSZZ by sa mal stať ústredným orgánom štátnej správy s vlastným rozpočtom. O predsedovi ÚSZZ by rozhodovala NR SR, pričom SvZ by dostali možnosť navrhnúť vlastného kandidáta. Uviesť do života systém konzulárnej evidencie SvZ.

3. Novelizovanie zákona o občianstve SR, ktorá by umožnila získať občianstvo SR každej

8. Zabezpečenie voľného príjmu programov RTVS v zahraničí.

9. Vytvorenie podmienok pre pravidelné vysielanie RTVS o živote, činnosti, kultúre atď. SvZ.

10. Treba čo najskôr podniknúť kroky/prijat' rámcové opatrenia s cieľom využiť potenciál v slovenskom zahraničí pri aktívnej podpore záujmov Slovenskej republiky (ofenzívny lobing).

DUŠAN KLIMO

FOTO: DUŠAN MIKOLAJ

Predseda Matice slovenskej Marián Tkáč v rozhovore s predsedom Zväzu Slovákov v Chorvátsku Andrijom Kuricom

Eva Kapičáková, šéfredaktorka časopisu Slováci v Írsku, pred obrazmi Miroslava Benku (písali sme o ňom v predchádzajúcom čísle časopisu)

Autor príspevku (vpravo) s Aristodom Zelenayom, tajomníkom Združenia Slovákov vo Švajčiarsku

Compatriot Conference Notes

During the last two days of October the Standing Conference Slovak Republic and Slovaks Living Abroad 2012 took place in Bratislava. Our compatriots settled down in 21 countries of four world's continents arrived at the conference. We can make an incidental remark that there was no important programme change of the event from the last meeting of expatriates held two years ago. Instead of a scientific forum, as one at a conference would expect, the speeches of the participants were mainly commemorative, evaluating previous activities and putting forward demands on the organiser (Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí ÚSZZ – Office for Slovaks Living Abroad) and state.

The author of the contribution states that the development among Slovaks abroad during last twenty years proves the urgent need for a thorough revision of the present approach of the relevant authorities and institutions of the Slovak Republic to Slovaks living abroad. Practice does not correspond to the real conditions and the related needs anymore, neither to the demands of Slovak diaspora, mainly the Slovaks living and working in the "West". It is not only the participants of the earlier emigration waves and their descendants but also the citizens of the Slovak Republic from the latest migration flows heading predominantly to the countries of Western Europe and overseas who experience indifference to their legitimate needs and demands in their lives and social statuses. Consequences of long-lasting failure to solve the well-known, persisting problems can be seen in a dramatic decrease in the number of people abroad who claim allegiance to Slovaks and their Slovak roots (in 1990-1991 there were about 2.5 million of them, in 2010-2011 not even a single million).